

الْحَمْدُ لِلَّهِ
الْحَمْدُ لِلَّهِ
الْحَمْدُ لِلَّهِ



مجتمع آموزش عالی فقه

- سرشناسه: صمیمی، سیدرشید، ۱۳۵۴ -
شناسه افزوده: جامعة المصطفی العالمیة ﷺ.
عنوان و نام پدیدآور: مرکز بین المللی ترجمه و نشر المصطفی ﷺ
خورشید بهسود: تحلیل جنبه‌های حیات حضرت
آیةالله العظمی شاه سید محمد حسین بهسودی (مشهور به
حاج آقای اوجی) / نویسنده سیدرشید صمیمی.
مشخصات نشر: قم: مرکز بین المللی ترجمه و نشر المصطفی ﷺ، ۱۳۹۳.
فروست اصلی: پ ۱۳۹۳/۴۰۱/۲۷۱
فروست فرعی: مجتمع آموزش عالی فقه / ۱۷
شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۱۹۵-۵۳۲-۰
وضعیت فهرست نویسی: فیبا
یادداشت: کتابنامه: ص. ۱۹۴-۱۹۹؛ همچنین به صورت زیرنویس.
عنوان دیگر: تحلیل جنبه‌های حیات حضرت آیةالله العظمی شاه سید
محمد حسین بهسودی (مشهور به حاج آقای اوجی).
موضوع: بهسودی، سید محمد حسین، ۱۲۴۳-۱۳۲۳.
موضوع: مجتهدان و علما -- افغانستان
موضوع: شیعه -- افغانستان
رده بندی دیویی: ۲۹۷/۹۹۸
رده بندی کنگره: ۱۳۹۳ اص ۸ ب/۳/۵۵ BP
شماره کتابشناسی ملی: ۳۷۵۷۴۱۱

خورشید بهسود

تحلیل جنبه‌های حیات
حضرت آیت‌الله العظمی حاج سید شاه محمد حسین بهسودی رحمته الله

سید رشید صمیمی



مرکز بین‌المللی
ترجمه و نشر المصطفی رحمته الله

خورشید بهسود

تحلیل جنبه‌های حیات حضرت آیت‌الله‌العظمی حاج سید شاه محمدحسین بهسودی

مؤلف: سید رشید صمیمی

چاپ اول: ۱۳۹۳ ش / ۱۴۳۶ ق

ناشر: مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی ﷺ

● چاپ: نارنجستان ● قیمت: ۹۵۰۰۰ ریال ● شمارگان: ۳۰۰

همه حقوق برای ناشر محفوظ است.

مراکز فروش:

- قم، چهارراه شهدا، خیابان معلم غربی (حجتیه)، نیش کوچه ۱۸. تلفکس: ۰۲۵-۳۷۸۳۹۳۰۵۹
- قم، بلوار محمدامین، سه‌راه سالاریه. تلفن: ۰۲۵-۳۲۱۳۳۱۰۶ - فکس: ۰۲۵-۳۲۱۳۳۱۴۶

pub.miu.ac.ir - miup@pub.miu.ac.ir

با سپاس از دست‌اندرکارانی که ما را در تولید این اثر یاری رساندند.

- مدیر انتشارات: عباس ثقفی
- مدیرت تولید: روح‌الله سلمانی
- ناظر تولید: جعفر قاسمی ابهری
- ناظر فنی: محمدباقر شکری
- ناظر گرافیک: مسعود مهدوی
- ناظر چاپ: نعمت‌الله یزدانی
- آماده سازی: محمد خسروبیگی
- صفحه‌آرایی: محمد خسروبیگی
- ویراستار: حسن محقق نجفی
- نمونه خوانی: محمد خسروبیگی

سخن ناشر

با پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی و در عصر جهانی شدن ارتباطات، پرسش‌ها و چالش‌های نوینی در حوزه علوم انسانی فرا روی اندیشمندان مسلمان قرار گرفت که همه به نوعی برخاسته از مسئولیت دشوار حکومت در این عصر است؛ دورانی که پای‌بندی به دین و سنت در مدیریت همه‌جانبه کشورها بسیار چالش‌برانگیز می‌نماید. از این‌رو مطالعات و پژوهش‌های به‌روز، جامع، منسجم و کاربردی در حوزه دین، بر اساس معیارهای معتبر جهانی و عمق و اصالت اندیشه‌های ناب، بایسته و ضروری است و جلوگیری از انحرافات فکری و تربیتی پژوهندگان حوزه دین، مهم و مورد عنایت تمامی بنیان‌گذاران این شجره طیبه، به‌ویژه معمار بزرگ انقلاب اسلامی، امام خمینی رحمته‌الله و مقام معظم رهبری (دام‌ظله‌العالی) می‌باشد.

«جامعه‌المصطفی رحمته‌الله العالمیه» برای تحقق این رسالت خطیر و در مسیر نشر معارف ناب محمدی رحمته‌الله «مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی رحمته‌الله» را تأسیس کرده است.

اثر حاضر با عنوان خورشید بهسود به بررسی و تحلیل جنبه‌های مختلف حیات. فقیه وارسته و عارف اصل مرحوم آیت‌الله العظمی حاج سید شاه محمد حسین بهسودی، مشهور به حاج آقای اوجی پرداخته است. حاصل پژوهش فاضل گرامی جناب دکتر سیدرشید صمیمی بوده و کوششی است در به ثمر رساندن گوشه‌ای از این اهداف متعالی. در پایان لازم می‌دانیم تلاش همه عزیزانی را که در نشر این کتاب سهمی داشته‌اند، سپاس گزارده، ارباب فضل و معرفت را به یاری بخوانیم تا ما را از دیدگاه‌های سازنده خویش بهره‌مند سازند.

مرکز بین‌المللی

ترجمه و نشر المصطفی ﷺ

فهرست مطالب

کلیات.....	۱۱
مقدمه (اهمیت و پیشینه موضوع).....	۱۱
تبیین موضوع.....	۱۵
روش تحقیق.....	۱۷
فصل اول: مباحث مقدماتی.....	۲۱
نگاهی گذرا به تاریخچه سادات افغانستان.....	۲۱
تاریخچه سادات او جی.....	۲۴
نسب‌نامه حضرت آیت‌الله‌العظمی حاج سید شاه محمدحسین بهسودی او جی <small>فایده</small>	۲۷
فصل دوم: احوالات شخصی آیت‌الله او جی <small>رحمته</small>	۲۹
ولادت.....	۲۹
دوران تحصیل و اساتید.....	۳۰
۱. بهسود.....	۳۰
۲. مشهد رضوی.....	۳۱
۳. نجف اشرف.....	۳۴
ازدواج.....	۳۶
وفات و داستان محل دفن.....	۳۸
مطالب توضیحی در مورد سنگ قبر.....	۴۰

۴۳	فصل سوم: ویژگی‌های فردی - شخصیتی
۴۳	اصالت خانوادگی
۴۴	زهد و تقوا
۴۷	تهجد
۴۹	ولایت‌مداری و معنویت
۵۰	صاحب اوصاف متعالی و برجسته در روابط اجتماعی و سیاسی
۵۲	متانت و وقار
۵۴	قاطعیت و صلابت
۵۶	شجاعت
۵۷	نکته‌سنجی و شوخ‌طبعی
۶۰	ویژگی‌های برجسته دیگر
۶۰	۱. بیان نافذ و صدای دلنشین
۶۱	۲. خوش خطی
۶۱	۳. تکریم خانواده
۶۴	۴. اهتمام به تربیت فرزندان
۶۹	۵. تلاش اقتصادی
۷۱	۶. کمک به خویشان نیازمند و انجام صله رحم
۷۳	۷. تقسیم کتاب‌ها براساس آینده‌نگری دقیق
۷۵	فصل چهارم: مقام علمی و خدمات فرهنگی
۷۵	منزلت علمی و اجتهادی
۷۷	نسخه‌ای از شرح کفایه حاج آقا
۸۱	نمونه از دستخط ایشان به زبان عربی خطاب آقای عالم بلخاب
۸۱	جایگاه بلند او نزد علما
۸۶	اجازه‌نامه‌های اجتهاد
۸۷	تلاش برای حفظ جایگاه مرجعیت
۸۸	تدریس و شاگردپروری
۸۸	آیت‌الله سید محمدحسن رئیس یکاولنگی
۸۹	علامه حاج سید محمد سرور اوجی <small>رحمته‌الله</small>

۹۲ علامه سید محمدباقر اوجی <small>رحمته الله</small>
۹۲ حضرت آیت الله سید محمدحسن محدث <small>رحمته الله</small>
۹۳ علامه شهید سید عبدالحمید ناصر <small>رحمته الله</small>
۱۰۱ آیت الله شاه عبدالعظیم <small>رحمته الله</small>
۱۰۲ حجت الاسلام شیخ حسن رضا عادل <small>رحمته الله</small>
۱۰۳ آیت الله العظمی شیخ علی جمعه مدرس <small>رحمته الله</small>
۱۰۳ آیت الله شیخ صفر آخوند عالمی <small>رحمته الله</small>
۱۰۴ آیت الله احسانی (دام ظلّه)
۱۰۵ شیخ سلطان کربلایی بهسودی <small>رحمته الله</small>
۱۰۶ دیگر شاگردان
۱۰۷ حمایت از علما و طلاب
۱۱۰ تأسیس مساجد و تکیه‌خانه‌ها
۱۱۱ تبلیغ دین با بیان نافذ
۱۱۵ فصل پنجم: جایگاه و خدمات اجتماعی - سیاسی
۱۱۵ نگاهی به شرایط سیاسی زمان حاج آقای اوجی
۱۲۵ حفظ و افزایش اقتدار در عرصه اجتماع
۱۲۶ اثرگذاری بر اجتماع و محیط
۱۲۸ دفاع از تشیع و شیعیان مناطق مرکزی
۱۳۰ کمک به ایتام و خانواده‌های بی‌بضاعت
۱۳۲ اصلاح بین مردم
۱۳۵ فصل ششم: معنویت و جایگاه بلند معنوی
۱۳۷ اطلاع یافتن از مرگ پسر
۱۴۰ اطلاع یافتن از تولد دخترش در مسافرت
۱۴۰ اطلاع یافتن از مرگ دختر در بین راه
۱۴۱ گرفتارشدن دزدان در حصار قلعه و رفتار کریمانه حاج آقا با آنان
۱۴۴ سفر معنوی در هنگام نماز
۱۴۴ افزایش برکت در زندگی میزبان
۱۴۶ خبردادن از ناراحتی قلبی یکی از سادات

- ۱۴۸..... خبر دادن از فوت کودک بیمار.....
- ۱۴۸..... خبر از وجود آب در بیان خشک و لم یزرع.....
- حضور در دادگاه و در جمع قضات اهل سنت در زمان حکومت ظالمانه
عبدالرحمان خان..... ۱۴۹
- قضیه مال موری و شفا دادن آن‌ها..... ۱۵۲
- شفایافتن یکی از مجانین اهل سنت..... ۱۵۳
- توهین به قبر حاج آقا و دیدن مکافات عمل..... ۱۵۴
- زیارت قبر حاج آقا حتی در زمان تبلیغات ضدسادات در مناطق مرکزی..... ۱۵۶
- دفع تیرمار با توسل به مقام حاج آقا..... ۱۵۶
- درخشش نور در تاریکی شب..... ۱۵۸
- خبر از اتفاقات مجلس کذایی..... ۱۵۹
- رفتن در مقابل گروه نابکار برای دفاع از حریم تشیع..... ۱۶۰
- سوزاندن آب به جای نفت در چراغ‌ها..... ۱۶۲
- خبر از علت نماز حاجت خواندن یکی از دوستان..... ۱۶۲
- نوشتن دعا برای دفع حشرات و حیوانات موزی از مزارع و خانه‌ها..... ۱۶۳
- نهی اجنه و ارواح خبیث از مزاحمت مردم..... ۱۶۴
- فصل هفتم: اسناد مکتوب..... ۱۶۷
- خاتمه و جایگاه سادات اوجی..... ۱۸۹
- منابع و ماخذ..... ۱۹۵
- کتاب‌ها..... ۱۹۵
- نسخه‌های خطی..... ۱۹۶
- مصاحبه‌ها و منابع شفاهی..... ۱۹۷

کلیات

مقدمه (اهمیت و پیشینه موضوع)

در طی قرون و عصرهای متمادی، شخصیت‌های بزرگی وجود داشته که تعدادی از آنها صفحاتی از کتاب سترگ تاریخ را به خود اختصاص داده‌اند. برخی از این افراد در دوره‌ای ظهور و بروز داشته‌اند و یاد آنها مدتی در ذهن معاصران و نسل‌های دوم و سومشان وجود داشته و چون اهمیتی درباره گزارش زندگی آنها به صورت مکتوب صورت نگرفته و یا این که فضای اجتماعی و سیاسی به گونه‌ای بوده است که یک شخصیت یا یک جریان سیاسی - اجتماعی یا فکری - فرهنگی کمتر بروز داشته، یا این که از ظهور و بروز او جلوگیری کرده‌اند. از این رو، پس از چندی از خاطرها و خاطره‌ها محو شده و لایه‌ای از گرد و غبار تاریخ بر نام و نشان آنها نشسته و روزه‌روز بر ضخامت آن افزوده شده؛ تا حدی که گذر زمان، تمام مظاهر و نشانه‌های آن شخصیت یا واقعه تاریخی را محو ساخته است. مصداق عینی چنین فضایی را می‌توان در افغانستان دید. نگارنده مدت مدیدی

است که به این مقوله می‌اندیشد و حجم معتنا بهی از خلوت فکری او را به خود اختصاص داده است؛ به‌ویژه مظلومیت شخصیت‌های علمی و فرهنگی افغانستان در عصر حاضر و خاصه شخصیت‌های جامعه تشیع، انسان را به اندیشه جدی وامی‌دارد و هاله از غم و اندوه او را فرا می‌گیرد و نگاهی به تاریخ پرافتخار کشور و مظلومیت فعلی آن، بر شدت این اندوه می‌افزاید.

پیوسته یک پرسش بی‌پاسخ در ذهن وجود دارد و آن، چرایی حرمان و محرومیت همه‌جانبه سرزمین آباء و اجدادی ماست؛ به‌گونه‌ای که این عقب‌ماندگی در همه عرصه‌ها، چون شام تاریک در طول سالیان متمادی بر پهن دشت وطن به‌صورت وحشتناک سایه افکنده است. نمونه عینی آن، در بُعد میراث گران‌بهای فرهنگی است؛ تاریخ فاخر و ارزشمند کشور ما در معرض گردباد حوادث و طوفان بنیان‌کن تحولات اجتماعی و سیاسی قرار گرفته، و در تمام شقوق تمدنی، به‌صورت مبهم و نامشخص و گاه به‌صورت مجهول درآمده است.

حضرت آیت‌الله علامه جوادی آملی در کنگره صدمین سالگرد وفات آخوند خراسانی رحمته‌الله، ضمن تجلیل از مقام شامخ و ارزنده ایشان، به بیان اثرگذاری تفکر آخوند بر حوزه‌ها پرداختند و نقش مهم و تحول‌آفرین وی را در حوزه‌های جهان اسلام بی‌بدیل دانستند و بیان کردند که تمام فقها و مراجع بزرگوار جهان اسلام، شاگردان یا شاگرد شاگردان ایشان هستند، و آنگاه به موطن اصلی ایشان اشاره و به افغانستانی بودن بزرگانی از مفاخر جهان اسلام به‌صورت زیر تصریح کردند:

اگر بوعلی است، از بلخ بود. اگر مولوی است، از بلخ بود. اگر سیدجمال است، از بلخ (اسدآباد کنر) بود، و اگر آخوند خراسانی

است، از هرات بود و همه این‌ها افغانی بودند.^۱
 نکته بسیار تأمل برانگیز این‌که قطعاً در تاریخ این سرزمین کهن،
 چهره‌های ارزنده‌ای غیر از مشاهیری مانند فارابی، بوعلی، پیرهرات،
 مولوی، سید جمال، آخوند خراسانی و... بوده‌اند که گرد و غبار حوادث،
 نام و نشان آن‌ها محو کرده و امروز درحقیقت، قسمت اعظمی از تراث
 بی‌بدیل ملت ما در هاله‌ای از ابهام بوده و در شرف نابودی است و
 هرچه زمان بگذرد، دستیابی به واقعیت‌های گذشته به‌صورت شفاف،
 کاری محال یا شبه محال خواهد بود.

مسئله بسیاری از شخصیت‌های کشور ما به‌دلیل عقب‌ماندگی
 افغانستان به‌طور عام و محرومیت و مظلومیت بیش از حد شیعیان به‌طور
 خاص، در گمنامی به سر می‌برند. به نظر می‌رسد در این باره؛ فرهنگیان
 بیش از همه، نقش داشته باشند. در قدم اول، پیدایش حسی مشترک برای
 احیای نام و نشان مفاخر تشیع، به‌صورت عمیق و همه‌جانبه، لازم و
 ضروری است و این مقوله، تا اندازه بالایی، به ایشار و از خودگذشتگی
 نیازمند است. پس از آن، باید کلان‌پروژه‌ای با عنوان احیاء تراث فرهنگی
 به‌صورت عام و معرفی مفاخر کشور به‌صورت خاص، طراحی شود، که
 تقسیم‌بندی منطقه‌ای افغانستان و تهیه فهرستی جامع از شخصیت‌های
 علمی هر منطقه، می‌توان به‌عنوان گام اجرایی دیگر این کلان‌پروژه مطرح
 باشد. در این باره کارهایی به‌صورت فردی انجام شده است که در حد

۱. قسمتی از سخنان آیت‌الله جوادی آملی در کنکره آخوند خراسانی است. این همایش
 را دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم با همکاری مدیریت حوزه‌های علمیه و
 جمعی دیگر از نهادها به‌مناسبت صدمین سالگرد ارتحال مرحوم آخوند خراسانی طی
 ۲ روز در قم و در سال ۱۳۹۰ برگزار کرد.

خودشان شایسته تقدیرند؛ اما کارهای فردی، به‌ویژه زمانی که درباره موضوعات کلی صورت می‌پذیرد، بسیار ناقص و نارسا می‌شود، هرچند جنبه‌های مثبتی هم داشته باشد. برای مثال می‌توان به کتاب‌های مشاهیر تشیع افغانستان نوشته عبدالمجید ناصری داوودی و همچنین کتاب کوثر النبی نوشته سید جعفر عادل، به‌ویژه قسمت مشاهیر سادات افغانستان اشاره کرد که در حد خود کاری مثبت است. این کتاب‌ها تلاش‌های محدود و فردی است و نویسندگان، مجموعه درخور توجهی را به‌دست داده‌اند، و از طرف دیگر چون جزء اولین کارهاست و از این حیث هریک از پروژه‌ها سختی و صعوبت خاص خود را داشته‌اند، ولی علیرغم آن نویسندگان تلاش خوبی در این باره انجام داده و مراجعه ایشان به کتب تاریخی برای کشف افغانستانی بودن برخی شخصیت‌ها، ستودنی است.

اما با توجه به محدودیت توان فردی، دو اثر مذکور از نظر کمیت، جامعیت چندانی ندارد. برای مثال، گاهی نامی از شخصیت‌های طراز اول تاریخ افغانستان خصوصاً مناطق مرکزی و شیعه‌نشین برده نشده و در مقابل، در بیشتر موارد افرادی به عنوان چهره مشهور معرفی شده‌اند که حقیقتاً شهرت قابل ملاحظه‌ای نداشته‌اند. همچنین از نظر کیفی نتوانسته‌اند، مصادیق پژوهش را به‌صورت کامل و با محتوای پذیرفتنی تشریح کنند. گاهی نیز خطاهای فاحش از نظر کیفی و استنادی وجود دارد و ملاحظات آن که بیان شد، صرفاً به‌دلیل محدودیت توان فردی در پژوهش به‌ویژه در موارد کلی و کلان است و خصوصاً کلان پروژه‌ها باید به صورت گروهی انجام شود نه این که به یک فرد واگذار گردد. به‌هرحال، بررسی همه‌جانبه کتاب‌های مزبور به مجال دیگر واگذار می‌شود و در مورد پروژه حاضر نیز باید گفت که چون تلاش فردی

است، قطعاً ملاحظاتی وجود خواهد داشت؛ زیرا این کار را با توجه به سختی آن از نظر تحلیل موضوعات و همچنین نبود منابع کافی، باید مجموعه سادات معظم اوجی انجام می‌دادند یا این‌که از آن حمایت معنوی و... خوبی می‌کردند. به هر حال، نگارنده به‌رغم فرصت اندک، و برنامه‌های تحقیقی - تدریسی فراوان و همچنین مسئولیتی که در گروه یا دیپارتمنت فلسفه و کلام دانشگاه بین‌المللی المصطفی ﷺ داشته که حجم زیادی از وقتم را در بر می‌گیرد با تلاش فراوان، علیرغم قلت منابع اما با طرح تحقیق منطقی و همچنین انجام مصاحبه‌های گوناگون و بهره‌گیری از نسخه‌های خطی موجود توانسته است این مجموعه را به‌عنوان اولین اثر مستقل درباره این فقیه برجسته و فانی فی‌الله به جامعه علمی و فرهنگی تقدیم کند.

امید است ان‌شاءالله، دوستان و خوانندگان فهیم و نکته‌سنج، حقیر (نگارنده) را از تذکرات مفید و دلسوزانه‌شان محروم نسازند.

سید رشید صمیمی

عضو هیئت علمی جامعة المصطفی العالمیه

تبیین موضوع

از علمای مشهور تاریخ تشیع در افغانستان که نقش اساسی در رشد و بالندگی فرهنگ جامعه داشته، فقیه عالی‌قدر و عارف واصل حضرت آیت‌الله‌العظمی سید شاه محمدحسین بهسودی اوجی (سرخ آبادی) رحمته‌الله‌علیه مشهور به حاج آقای اوجی^۱ است که گاهی از ایشان با عنوان شاه

۱. به دلیل محل تولد و اشتها قومی و قبیله‌ای سادات معظم اوجی در مناطق مرکزی ولایت میدان وردک افغانستان.